

KMETOVOALEC.

Ilustrovan gospodarski list s prilogo „Vrtnar“.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje **Gustav Pirc**, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji s prilogo vred 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) zaračunajo se po nastopni ceni: Inserat na celi strani 16 gld., na $\frac{1}{2}$ strani 8 gld., na $\frac{1}{4}$ strani 5 gld. in na $\frac{1}{8}$ strani 3 gld. Pri večih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije pošiljati je c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah šte. 3.

Št. 6. V Ljubljani, 31. marcija 1893. Leto X.

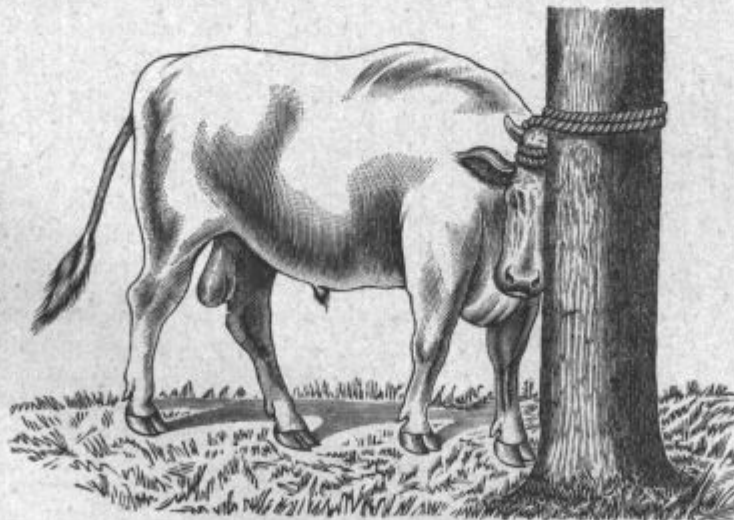
Obseg: Prvo spomladnje opravilo čebelarjevo. — Kako se dene biku obroček v nos? — Predivo iz solnčnic. — Razne reči. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva. — Tržne cene. — Inserati.

Prvo spomladnje opravilo čebelarjevo.

Vsakemu čebelarju je znano, da sta marcij in april tisti čas, v katerem največ bodisi radi pomankanja potrebne hrane, bodisi radi kake bolezni. Mnogokrat se primeri tako slabo leto, da čebele niso mogle toliko nanesti medu, da bi ga bilo dosti za vso zimo in tja do maja. Ako je posebno huda zima, potrebujejo čebele več medu kakor sicer. Lahko se torej zgodi, da jim ga ravno takrat zmanjka, ko ga največ potrebujejo za vzgojo zalege, katero matica že obilno nastavlja v februarju in marciji. Da se obvarujemo škode, priporočajo izkušeni čebelarji spomladi vse panje natančno pregledati, to pa more seveda storiti le tisti, ki ima panje s premičnim satovjem.

Konec februarja ali vsaj do sredi marcija nastopi gotovo nekoliko prijetnih in gorkih dni. Tedaj čebele pridno predigravajo in se otrebijo blata, iz panjev pa spravljajo mrtve čebele. Ko so torej čebele nekolikokrat izletavale, potem je čas za spomladnje pregledovanje ali revizijo. Najboljši dnevni čas je popoldan po tretji uri. Panje v ta namen razodenemo in vsakega posebe vza-

memo iz čebelnjaka in ga položimo na prilično visok stol. Nato ga odpremo in jemljemo sat za satom iz panja in ko vsak sat od obeh strani dobro pregledamo, devamo jih na prejšnja mesta v panj nazaj. Pri tem moramo paziti na to le: Koliko ima panj še medu, kako močan je glede muh in prav posebno se moramo prepričati, ali ima matico. Ko vzdigujemo satove od zadnjega konca panja, prav lahko vidimo, koliko je še medu v njih, in s tega sklepamo, koliko časa še lahko počakamo s pokladanjem. Še laže se vidi na prvi pogled, ali je panj čebelen ali zelo oslabele. Nekoliko teže je najti matico. To pa v največ slučajih niti potreba ni, ker se tudi drugače lahko za trdno prepričamo, ali je še živa. Treba je le eden ali dva sata iz čebelnega gnezda vzdigniti.

Podoba 16.

Tu bodemo gotovo opazili zalego, ako je matica ostala živa. Ako bi pa v panji ne zasledili nikake zalege, je to jako slabo znamenje; matica je najbrže po zimi umrla vsled starosti ali kake druge nezgode. Vender se to le redkokedaj pripeti, ako prezimujemo le močne panje z mladimi maticami. Ko smo na ta način vse dobro preiskali, moramo si to tudi dobro zapomniti ali zapisati za vsak panj posebe. Pri tej priliki osnažimo panj mrtvih

čebel. Ako najdemo kaj plesnivega satja, moramo ga odstraniti in s snažnim nadomestiti. Po dovršenem delu zapremo panj in ga oprezno postavimo na prejšnje mesto. Istotako ravnamo z vsakim panjem. Nazadnje odenemo vse panje tako skrbno kakor jeseni, ker sedaj potrebujejo čebele največ gorkote, ker matica nastavlja obilno zalege. Ko bi to opustili, zgodilo bi se lahko, da nastopijo v marciju ali aprilu prav hladne noči; čebele bi se morale radi tega skrčiti v manjši prostor in bi popustile zalego ob robih satov ali celo na celih satih. Pomrla bi in začela gniti. Nastala bi strašna kužna bolezen — gniloba, ki bi utegnila uničiti vse panje enega ali še več sosednih čebelnjakov.

Končno omenjam le še, da bi jako napačno storil tisti, ki bi svoje panje prej odpiral in pregledoval, predno so čebele že več dni pridno izletavale. Rado se namreč zgodi, da se čebele tako vznemirijo, da umore svojo matico. To se zgodi pa le takrat, ako jih vznemirjamo, ko so še popolnoma stisnene v gnezdu. M. H.

Kako se dene biku obroček v nos?

Težavno in celo nevarno je devati obroček v nos staremu, hudemu biku. V hlevu naj se to nikdar ne zgodi, ampak na prostem pri primerno debelem drevesu, ki ima kakih 40 cm v premeru. Biku se ovije pod rogovi močna vrva dvakrat na okrog, na vrhu se zaveže, za vsak konec prime več ljudi in ti peljejo bika k drevesu, da se nasloni s čelom nanje. Potem ovijejo vrvo od obeh strani nekaterekrat okrog drevesa, dobro pritegnejo in zavežejo. Tako privezanega bika nam kaže podoba 16. Sedaj se ustopi biku na strani kakih 6 do 8 mož, nasloné se nanj in prednji potegnejo za rogova, da pomoli gobec kvišku. Paziti pa morajo, da jim bik ne pritisne z rogovi rok k drevesu. Če se bik vznemiri, lahko vsi odskočijo, ker so na prostem. Na ta način se biku lahko brez nevarnosti vtakne obroček v nos. Staremu biku je dobro prej predreti hripelj z ubodalcem, v luknjo pa se vtakne obroček.

Predivo iz solnčnic.

(Odgovor na vprašanje 41.)

I.

Gosp. Fr. L. pri Sv. D. na Štajarskem želi zvedeti od mene, „kako se dela predivo iz stebel solnčnic“, češ, da se v Rusiji solnčnice rabijo v ta namen, t. j. da se iz njih stebel dela trpežno vlakno. Pisal sem pred dvema letoma v Vašem cenjenem listu nekoliko o tej rastlini, ki je v Rusiji kultivirajo tako ogromno veliko, in to je uže dokaz, da sem se zanimal za solnčnico. Pred desetimi leti sem služil tako rekoč v središču solnčnične kulture, v Borisoglebsku, Tambovske gubernije; Borisoglebski ujezd pa meji z ene strani z Voroneško, z druge s Saratovsko gubernijo. V Saratovski guberniji sejejo solnčnice nad 3000 desetini (2790 hektarov), v sosednjih dveh ne manj. Poslednja leta sejejo solnčnice precjéj tudi v Kurski in Harkovski guberniji. V Rilskem ujezdu sem videl splošen posev na 10 des. (9 hektarov), v Borisoglebsku na 45 desetini! Stebel se zbira z desetine v srednjem od 220—250 pudov (1 pud = 18.2 kg).

Torej, ako vzamemo, da se v Rusiji seje solnčnice samo 10.000 desetini ali 9000 hektarov, znaša pridelek stebel 2 do 2½ milijona pudov.

No vsa ta strašna množica rabi za kurjavo peči ali za pridobitev potaša ali pa prosto gnije v kopici.

Da pa bi delali iz solnčnic predivo, tega nisem nikjer in nikdar ne slišal in ne videl in ne čital. Prediva iz solnčnice v Rusiji niso nikoli delali in ga tudi zdaj ne delajo. Ako bi bilo to predivo trpežno, gotovo bi ne sežigali stebel, saj celo iz kropive delajo predivo. Izpraševal sem tukajšnje kupce, kateri vkup izvažajo za mejo na leto okolo 1000 do 1500 vagonov konopnega prediva, no oni so se mi le čudili, ko sem jih izpraševal o predivu iz solnčnic. Tudi v katalogih ruskih semenskih trgovcev solnčnice v nobenem ni v številu predivnih rastlin, nego le v številu oljnatih.

Res je, da ima solnčnica neko vlakno, pa gotovo ni vredno, da bi se pečali ž njim. Ko bi bilo res trpežno, ne delali bi vreč iz kropivovega prediva ali celo iz lipovega ličja, kakor jih delajo zdaj. Solnčnica je debela ko dober krepelec ali gorjača; če pa v Rusiji konopljo, ki je debelejša od navadnega svinčnika, poštevajo uže za slabo, kako more biti solnčnica dobra, katere stebila so poleg tega vsa v grčah od vejic? Dobivanje prediva iz nje bode torej bržkone podobno dobivanju zlata iz pavovih peres. No ker se Rusi lahko motijo, storil bi g. prof. Cilenšek gotovo veliko uslugo, ko bi sam povedal, kako in kje delajo iz solnčnice trpežno predivo. Gotovo je o tem čital, ko je pisal o solnčnici v koledarji družbe sv. Mohorja. Samo v Rusiji ga ne delajo in ga niso delali nikdar in nikjer, to mi vsakdo lahko verjame na besedo.

II.

Solnčnica je oljnata rastlina, in nje seme je prav dobrega ukusa. Pridelujejo jo v Rusiji najprej zaradi olja, potem pa zaradi semena, katero jedo. Stebla rabijo namesto drv, luščine tudi žgó, tropine iz oljarnic pa gredo v krmo živini, kakor konoplja ali lan, pri čemer se ne sme pozabiti, da se tako krmljenje poslednjih 6 tednov pred zarejo živine mora opustiti, ker sicer daje mesu poseben okus in posebno dišavo. Od semen solnčnice ali od njenih tropin kokoši obilno in pridno neso; no dajó se jim semena le mej drugo pičo in le po malem vsak dan.

V knjigi Pabsta „Handbuch der Landwirtschaft“ povedano je o solnčnici jako malo, kajti nje kultura je na zapadu skoraj neznana. Zato si dovoljujem priobčiti nekatere podrobnosti, ker sem prepričan, da bi pridelovanje te rastline tudi slovenskim gospodarjem prineslo veliko dobička. Olje iz solnčnice je prvc za olivovim po svoji dobroti, ne glede na to, da se „laško“ olje prodaja večkrat staro, izprijeno. Prodajalo bi se pa tudi lahko na debelo v one kraje, koder se ljudje strogo drže posta, t. j. koder je o postu prepovedano rabiti kravje maslo po cerkveni postavi, na pr. Srbom. Seme za jed pa bi šlo povsod, kajti njemu se je prav lahko privaditi in ono je v Rusiji „lakomstvo“, ki je najbolj po ceni in gotovo ne škodljivo.

Kultura solnčnice se je v Rusiji začela l. 1841. v trgu Aleksejevki, Voroneške gubernije. Neki tržan, Bokarev, posejal je na zelenjadnem vrtu slučajno veliko solnčnic, in ker ni vedel, kam bi dejal seme, poskusil je delati iz njega olje. Poskušnja se je posrečila izvrstno, začetje Bokareva je razcvelo, in uže čez nekaj let bilo je v Aleksejevki nekoliko „maslobojen“ t. j. oljarnic. Število tržanov se je s tistih časov povzdignilo od 8000 prebivalcev moškega spola na 15 tisoč, in maslobojen je zdaj v Aleksejevki več ko 200. Aleksejevka razpošilja po vsej Rusiji tega olja vsako leto za lepo vsoto od 400 tisoč do pol milijona rubljev.

Na 1 desetini (0.9 hektara) rodi od 100—150 pudov (1 pud = 18.2 kg) semena. Pud na debelo stane od 1 rublja do 1 r. 30 k., na drobno pa 1 r. 60 k. do 2 rubljev, torej ob dobri letini desetina solnčnice daje do 130 rubljev dohoda, ako se seme prodaja na debelo. Poleg tega desetina daje do 250 pud. in več suhih stebel in glav. Cene tem ne vem, ker jih ne prodajejo, ampak žgo doma, kar je ruskemu gospodarju velika podpora pri tukajšnji draginji ali po nekaterih mestih popolnem pomankanju drv. Seveda tu nisem računil stroškov za posev in obdelovanje desetine, kar pa sicer za moje rojake ni važno, kajti pri vas so cene seveda drugačne. Nekatera leta pa desetina surovega dohoda daje celo do 200 rubljev in celo več.

Pud olja velja od 5 do 6 rubljev na debelo, včasih pa se spušta ne mnogo pod 5 rubljev.

Iz 100 funtov (2 $\frac{1}{2}$ puda) neluščene semena dobiva se 25 funtov (pol puda in 5 funtov) olja. Seme se poprej lušči v stopah.

III.

Solnčnica ljubi dobro zemljo, rodi pa enako dobro po hribih in dolinah. Vender ni pozabiti, da kraj rek rodi boljše, no zato je tudi bolj plevelna. Na enem mestu seje se solnčnica lahko 7 let zaporedoma, za njo sejejo ajdo, za ajdo rž, za ržo pa zopet solnčnico. Kjer je bila ajda, za njo solnčnice ne sejejo, ker sicer bode seme jalovo. Na desetino seje se pol puda (9 kg) ali pol puda in 5 funtov, glede na dobrotu semena. Seje se poprej nego oves, t. j. da se le da orati. Seje se v brazde in zavleče z brano. Rastlina od rastline naj bo okolo pol metra. Dasi Pabst govori, da se puščajo na eni rastlini 3 do 4 glave, no v Rusiji puščajo po navadi le eno.

Kadar ima solnčnica 4 liste, začno jo okopavati z motikami in prigrébajo k njej zemljo. Kjer rasto dve ali tri vkup, puščajo le eno, sicer dobrega nič ne bode. Črez tri ali štiri tedne, ko se plevel zopet pokaže, okopavajo solnčnico v drugič in poslednjič.

Kadar je leto vroče, začne solnčnica v Rusiji zoreti v začetku avgusta, pri vas seveda bo zorela dobre tri tedne poprej. Po bolj vlažnih legah pa zori ne mnogo pozneje.

Zrelo solnčnico ali sekajo pri tleh ali pa režejo samo glavice, stebila pa pospravljajo potlej. V vsakem slučaju pa jo naravnost na njivi skladajo v kopicice, kjer jo suše kakih deset dni. Potem pa jo vozijo na gumno in mlatijo s cepci ali pa tolčejo s pralicami (kakor na Kranjskem lan) ali pa drgnejo glave eno ob drugo. Potlej jih vežajo in suše, in kadar semena polzé v roki, t. j. se ne prijemajo kože, takrat so suha in jih pospravljajo v kašče. Osem bab na dan lahko namlati okolo 100 pudov semena.

Ako stebila puščajo na njivi in trgajo samo glave, stebila potlej sekajo ali pa jih spomladi kar lomijo z rokami, kar zopet dokazuje, da solnčnično vlakno ni Bog ve koliko vredno, še manj pa trpežno.

Solnčnice so dveh vrst. Ene imajo seme debelo, podolgasto, s sivimi lisami. To seme prosti narod kupuje namesto orehov ali lešnikov, in kdor ni videl, tisti bode težko verjel, koliko se rabi tega semena po vaseh in mestih. Ob nedeljah in praznikih babe sede na pragih ali klopeh pred hišami in jedo „semički“, pri čemer se zanimajo s tistim plemenitim delom, s katerim se pečajo po drugih deželah pri — kavi, to je, vlečejo črez zobe vse prijatelje in prijateljice, znane in neznanne, potrebne in nepotrebne. Ko pa se razidejo, dokazujejo cele kopice luščin o „težkem“ delu jezika in zob. Pa tudi „blagorodni“ ljudje čislajo „semički“. Njih se človek tako pri-

vadi kot tabaka. Luščijo jih včasih s tako strastjo in stanovitnostjo, da je jezik tak, kakor bi ga potegnil po „ribežnu“.

Za olje pa je boljša druga vrsta, katere semena so veliko drobnejša in ali bela ali pa bela s sivimi progami.

Ako še pridenem, da je nastoj (čaj) od cvetja te koristne rastline na spiritu jako koristno in gotovo zdravilo zoper uporno mrzlico, sem precj vse povedal, in želim le, da bi moji rojaki začeli pečati se s kulturo te rastline, k čemur naj jih pobudi primer gori omenjenega Bokareva, katerega srečna misel je obogatila tako mnogo njegovih ruskih rojakov. Lahko rečem, da bode olje iz solnčnice névaren konkurent laškemu olju. V Rusiji se poslednje manj in manj rabi, dasi ga prosti narod ne kupuje, ampak rabi — konopno, ki je na polovico ceneje. Misel o predivu iz solnčnice pa rajši opustite.

V Rylsku 28. februarija 1893.

Prof. M. Hostnik.

Razne reči.

— **Razkuževanje živinskih hlevov.** Vsakakor imamo zelo različna sredstva za razkuževanje, jaz pa omenim le ono, katerega dobi kmetovalec za nekaj novcev brez lista pri vsakem kramarji, in to je žveplo. Vsaj štirikrat v letu bi morali živinske hleve z žveplom razkužiti. Ravnanje pri tem je sledeče: Živina pride ven; v sredo hleva postavi se stara kozica ali pa pečnica, ki ima rob; v posodo položimo nekaj smolenih trščic in na te pridejo kosovi žvepla. Za kubični meter prostora zadostne 3—5 gramov; $\frac{1}{4}$ kg porabi se za večji hlev. Smolovina se prižge, okna in vrata se zapro, in pri tem je treba le paziti, da se ne nahaja blizu gorečega žvepla nič gorljivega. Čer 3 ali 4 ure se hlev odpre, dve uri prevetrava, in živina sme zopet noter. Na ta način bomo obvarovali svojo živino marsiktere bolezni, ki nastane po glivicah, posebno pa hlevske kuge.

— **Snaženje govedi.** „Snaga je polovica življenja“, pravimo pri ljudeh; pri živalih je pa snaga tudi polovica krme! Snaženje dela, da koža in njene luknjice močnejše delujejo in tako ves život oživljajo. Vsaj moramo misliti, da v govejem hlevem pot, prah i. t. d. skupaj združeni na koži ubogih živali kar celo skorjo naredijo. Taka goved potem slabo uspeva, daje malo mleka, ne da se opitati in hitreje oboli zlasti za kožne bolezni, ker je nesnažna koža trda in krhka ter prostor različni zalegi. Koder rabijo v hlevu ščet in česalo, tam goved tudi dobro zgleda, daje veliko dobrega mleka in se hitro opita. Trud za snaženje se stotokrat izplača.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 75. Zakaj delajo čebele v enem mojih panjev nenavaden šum, kakor bi imele rojiti? Letajo vse križem pred žrelom in tudi vzadi po satovji. Panj je lanski izrojenc. Ali morda nima matice? Kaj mi je ž njim početi? (O. T. v Z.)

Odgovor: Čebele so tako nemirne, ker nimajo matice. Letošnja zima je bila čebelam silno neugodna. Po mnogih panjih jih je polovico pomrlo in največ zaradi tega, ker so použile ob najhujšem mrazu ves med, kar so ga imele v bližini, za medom dalje se pa niso mogle pomikati. Lahko se je torej pripetilo, da je matica po zimi na en ali drug način poginila. Če imate panje s premičnimi satniki, lahko spoznate brezmatičnost. Če panj res nima matice, ni druge pomoči zanj, nego da mu daste drugo. Če jo imate, ako je pa nimate, mo-

rate pa panj z drugim združiti. Teže je v tem slučaju pomagati čebelam v starem kranjskem panju. Odrtgajte brezmatičnemu panju dno ter ga naložite drugemu panju, kateremu odvezmite veho. Končno še omenjamo, da, če čebele nanašajo cvetni prah, to ni še gotovo znamenje, da imajo matice.

Vprašanje 76. Ker se mi ne splača rediti ob sedanjih razmerah sviloprejk, imam na razpolago veliko murbovega listja, in sicer od drevja, ki uže dve leti ni bilo obrezano. Ker bi pa letos vendar rad to listje porabil, zato vprašam, ali bi bilo umestno meseca junija drevje obrezati, listje posušiti ter je porabiti za zimsko krmiljenje govedi?

Odgovor: Prav zelo Vam to priporočamo, ker je murbovo listje zelo redilno in izvrstna krma posebno za mlečno goved in je za murbe boljše, če so redno vsako leto obrezane. Opozarjamo Vas le, da je listje počasi in v senci sušiti, ker hitro in na soncu sušeno postane drobeče. Najbolje bo, če naredite iz vej butarice, kakor to delajo z jasenovimi vejami, ki jih tudi rabijo za zimsko krmo.

Vprašanje 77. Tu imamo veliko plemenih kobil, a bližnji žrebec je še le v Tolminu, kamor je zelo daleč in menda dolga pot tudi vzrok, da kobile ne ostanejo breje. **Koliko kobil mora biti in kam se je obrniti, da dobimo žrebca?** (V. C. R. v C. P.)

Odgovor: Število kobil toliko ne odločuje, nego potreba. Priporočamo Vam popisati število plemenih kobil, ki bi hodile k žrebcu v Vašem kraju, potem se pa obrnite s prošnjo na c. kr. poveljništvo depota državnih žrebcev v Gradci. V prošnji razložite potrebo ter ob enem naznanite, kedo in kje bi bil pripravljen vzprejeti žrebca (seveda težkega) v zasebno oskrbo. Prošnja je najboljša da jo naredi skupno vsa županstva onih občin, ki so pri tem interesovana. Ob enem podajte enako prošnjo c. kr. kmetijskemu ministerstvu, in sicer po Vašem državnem poslancu, ki naj se tudi osebno za njo potegne. Ne bo odveč, ako se tudi obrnite do konjerejskoga organa Goriške dežele. Kje je ta, nam ni znano, a zvedeli bode pri c. kr. kmetijskem društvu v Gorici. Če se ne motimo, je ta organ „konjerejska komisija za Goriško“ v Gorici.

Vprašanje 78. Katera živa seč je najboljša, ali od bolega trnja, ali od takozvanega Kristovega trnja, ali od kozje trnja? (W. v D.)

Odgovor: Najboljša in skoraj neprodorna seč da se narediti le iz belega trnja, seveda če se prav vzgoji. Druge vrste trnje, kakor na pr. Kristovo in kozje, raste preveč na kvišku, in ravno spodaj pri tleh ostanejo debele gola in breztrna, zato pa kaj lahko skozi njo lezejo ljudje in živali.

Vprašanje 79. Imam kakih 50 let staro hruškovo drevo, ki vsako leto cvete, a nikdar plodu ne nastavi. Hruška raste tik gnoja. Rabil sem uže razna sredstva, a nobeno ni nič izdalo. Kaj mi Vi svetujete? (M. S. v T.)

Odgovor: Vzrok bode bližina gnoja, ki deluje največ z dušikom, zato hruška raste le v les, a nič sadja ne nastavlja. Poskusite nastopno sredstvo: Ne nastavlajte preblizu drevja gnoja, preprečite, da gnojica ne bo zamakala korenin, ter posekajte okrog in okrog debela za polovico dolžine korenine. Korenine namreč navadno tako daleč segajo pod zemljo, kakor veje nad zemljo. Sredi med debelom in skrajnjimi vejami naredite okolo debela jarek in presekaajte vse korenine, ki segajo vanj. Ker je največ dušik vzrok, da hruška žene v les, napolnite jarek s kakšno bolj pusto zemljo ter jo pomešajte z nekoliko pepelom. Če bi imeli tudi kaj Tomasove žindre ali koščene moke, bilo bi še posebno dobro, ker fosforova kislina zraven kalija, ki je v pepelu, kaj dobro vpliva na rodnost sadnega drevja.

Vprašanje 80. Imam kravo, ki pridržuje mleko, a

je švrsta in zdrava ter rada je in pije. Kadar mleko pridržuje, je vime polno in je še čutiti, da je polno mleka. Precej ko je skotila, je dajala mleko, potem en čas zopet ne, ko se je pa pojala, je pa zopet pravilno molzla. Čez nekaj dni in sedaj ne daje mleka. Kaj more biti temu vzrok in kako pomagati. (A. K. v L.)

Odgovor: Če ni vzrok pridrževanju mleka kaka bolezen v vimenu, potem krava iz lastnega nagiba pridržuje mleko. To pa stori, če ji je zaradi bolečin molža neprijetna, ali pa če zaradi telata noče oddajati mleka. S tem namreč, da krava preneha dihati, stisne trebuh skupaj, kar naredi, da se žile v vimenu napolnijo s krvjo. Vsled velike množine krvi postanejo sesci taki da ne prepuščajo mleka. V takem slučaju je najboljša vtakniti v sesce mlečne cevke, skozi katere odteče potem mleko. Čez nekaj časa potem krava sama ob sebi opusti pridrževanje mleka. Mlečne cevke lahko sami naredite. Vzemite kolikor mogoče tanke in dolge cevi od kokošjih peres. Znotraj jih osnažite, da bo tuljava popolnoma prazna. Vrha cevi nij odrezati, ampak z debelo in razbeljeno pletilno iglo vbodite pri vrhu več luknjic, kakor kaže poleg stoječa podoba. To cev s preluknjanim koncem vtaknite skozi sesec v vime, in mleko bo skozi njo odteklo. Cevka mora biti od zunaj popolnoma gladka, da se vime ne rani. Po nekaterih krajih to delajo tudi s cevmi od slame, a slame rob je oster, zato lahko nevarno rani sesec.

Vprašanje 81. Pri nas trdijo, da kokoši, ki prenočujejo v hlevu, škodujejo živini, in sicer ne le zaradi perja, katero raztresajo, ampak ker so sploh škodljive. Ali je kaj na tej trditvi? (A. Z. v Sv. Š.)

Odgovor: Razen s perjem, ki dela živini neprilike, ako ga požre, škoduje perutnina v hlevu s kurjo pršico (dermanyssus gallinae). Te pršice preidejo po noči na živino, zlasti na konje, ter jim pijejo kri ter provzročijo močno srbečico, včasih še celo groznico. Živina se vsled tega silno drgne in dobi po vratu, hrbtu in po ramenih več majhnih golih lis, ki so pokrite z luskinami ali tankimi garjami.

Vprašanje 82. Ob razdelitvi sem dobil primeren kos pašnika, ki ga hočem pogozditi z macesnom. Svetujte mi, kako drevje naj zasadim in kje je dobim? (A. S. v Š.)

Odgovor: Da bi Vam povedali, katero drevje bo na Vašem svetu najbolj uspevalo, poznati bi morali Vaše zemljišče in Vaš kraj, ali pa nam bi ga bili morali popisati. Na vsak način sadite igličasto drevje. Smreka ljubi visoke in vlažne lege ter uspeva na vsakem ne prevlažnem svetu, tudi na plitvi sprstenini. Jelka najboljše uspeva v hladnih in senčnih legah ter zahteva rahlo sprsteninsko in globoko zemljo. Macesen najboljše uspeva po visokih hribih, pa tudi po nižavah, ljubi apnen svet s solnčno, prsto in zračno lego ter zahteva globoko in ne vlažno zemljo. Priporočamo Vam saditi tisto drevje, ki v Vašem kraju v enakih legah najboljše uspeva. Če je pri Vas na Goriškem kje kaka gozdna drevesnica, nam ni znano, poprašajte pri Vašem okrajnem glavarstvu. Na Kranjskem doboste gozdno drevje pri A. Rovanu na Colu, pri Dečlevi v Postojni in v c. kr. gozdni drevesnici v Ljubljani.

Vprašanje 83. Pred šestimi leti sem kupil v tukajšnji c. kr. tovarni za smodnik veliko zmes z vodo uničenih užigalnikov (Schilfrohrbrandeln) in solitarja, misleč, da bo to izvrsten gnoj. Poskušal sem z to zmesjo na njivi, a vselej brez uspeha, povsod je bilo vse zamorjeno. Lansko jesen sem pa opazil na tej zmesi jako lep hrušev divjak, kateri je imel zelo lepe korenine. Bi morebiti ta zmes ugajala drevju? Kako naj jo s pridom porabim? (Fr. P. v K.)

Odgovor: V solitarji je jako veliko gnojilnih snovi, in da je bil uspeh na njivi slab, pripisati je le temu, da je bila v užigalnikih kaka druga škodljiva snov, ali pa ker ste zmes premočno rabili. Rast hrušvega divjaka pa dokazuje zadnje,

kajti ko bi bilo v zmesi kaj škodljivega, bi tudi divjak ne bil rastel. Divjak pa prenese tudi močno kalijevo tla. Priporočamo vam to zmes na kompostnem kupu pomešati z drugimi rečmi, jo pridno zalivati z gnojico ter jo na leto večkrat predelati. Prepričani smo, da bo to dober gnoj in za vsako porabo. Ako pa zmesi okolo drevja natresete, mu bo gotovo koristila, vendar jo pa pomešajte s prstjo, da trave ne zamori.

Vprašanje 84. Imam poldrugo leto staro telico, ki si vedno grize rep. Kako naj ji odpravim to razvado? (Kr. H. v I. B.)

Odgovor: Da si telica grize rep, lahko je več reči krivih. Mogoče je, da ima v repu uši ali pa kakšne srbeče izpuščaje in se zato grize; ali pa ne grize samo svojega repa, ampak tudi repe sosednjih živinčet ter gloje les, žre cunje i. t. d. To vse znači bolezen, katera je popisana v „Domačem živino-zdravniku“ družbe sv. Mohorja pod imenom „lizanje“. Ako pa telica svoj rep le zaradi razvade grize, namažite ji ga s kako grenko rečjo, na pr. z volovskim žolčem, in razvado bo kmalu opustila.

Vprašanje 85. Tu pri nas sejemo rusko laneno seme pomladi, kadar oves, pa šestokrat se pripeti, da ga kmalu, ko pride iz zemlje, popolnoma uničijo bolhe? Ali je kako sredstvo proti tem bolham? (J. P. v N.)

Odgovor: To je bolha z latinskim imenom „háltica euphorbiae“, ki se ne da na lanu drugače zatirati nego z lovljenjem s primernim sakom.

Vprašanje 86. Prosim, razložite mi v Vašem c. listu, za koliko vina zadostuje 25 gramov saharina, oziroma koliko saharina se sme dati na 1 hl vina? (J. M. v. T.)

Odgovor: Največ saharina, ki se ga sme dati v vino, ne da bi dobilo zoprno sladko okus, je 3 gr na hektoliter, in sicer navadnega saharina, rafinovanega pa le 1,8 gr. Dostikrat pa ga zadostuje že polovico ali še manj, kar pa morate s skušnjo dognati.

Vprašanje 87. Kako se vzgaja hren, da obilno rodi in da napravi debele korenine? (J. U. v P. v Istriji.)

Odgovor: Za uspešno rast zahteva hren zlasti globoko sprsteninsko in svežo zemljo ter solčno lego. Vlaga hren nikakor ne prenaša. Hrenova njiva se zasaди s postranskimi iz rasti starejših korenin, katerim se porežejo spodnji konci. Pred saditvijo je njivo dobro pognojiti ali z dobro predelanimi kravjaki ali z gnojem iz stranišča. Konjski, svinjski in perutninski gnoj ne ugaja. Meseca aprila naredi se 40 do 80 cm široki grebeni od prsti, v katere se s klinec potikajo poševno koreninski izrastki po 40 do 80 cm narazen. Po leti je nasad pridno okopavati in konci julija pa korenine očistiti, da se dobi lep in debel hren. V ta namen se sajenice odkopljejo in vse stranske korenine razen zadnjih odstranijo. Da postane hren lep in gladek, čistijo ga v nekaterih krajih z volneno cunjjo. Ko se korenina zopet zakoplje, odtrgajo se vsi vrhi razen enega najlepšega. Vsajeni hren se prične užeti jeseni izkopavati ali pa šele drugo leto, seveda postane potem bolj debel, pa tudi bolj trd in, če zemlja ni ugodna, tudi lesast.

Gospodarske novice.

* Glede v drugi letošnji številki razpisanega darila za najboljši kratek spis «V čem so kmetovalci sami krivi, da kmetijski stan peša», omenjamo, da več sto došlih spisov ni bilo mogoče, kakor obljubljeno, do konci tega meseca presoditi ter uspeh v pričujoči številki objaviti. Kakor hitro bode presojevanje izvršeno objaviti hočemo odlikovan spis.

* † **Janez Likovč**, posestnik v Sneberjih ter član c. kr. kmetijske družbe kranjske, je umrl 23. marta t. l. Naj počiva v miru!

* **Konjerejski odsek** c. kr. kmetijske družbe je imel 27. t. m. sejo, pri kateri so bili navzoči, načelnik gospod vodja Povše in odborniki pl. Bentler, Lenarčič, Seunig in Pirc. — Odsek določi dneve za letošnja premovanja konj, ki bodo meseca septembra, in sicer 4. v Leseah, 5. v Kranji, 6. v Kamniku, 7. v Ribnici, 9. na Vrhniki, 11. v Šent Jarneji in 12. v Trebnjem. — Odbor vzame vesel na znanje ugodno rešitev c. kr. vojnega ministerstva glede vložene prošnje zastran nakupovanja konj za vojno na Kranjskem. — Glede prireditve prostora za dirko v Šent Jarneji odbor primerno ukrene ter istotako ukrene pričeti delati z vsemi silami na to, da se v Šent Jarneji ustanovi tekališče za žrebeta.

* **Na razglas glede nakupovanja konj za c. in kr. vojno**, ki je v današnji številki med uradnimi vestmi, opozarjamo konjereje, zlasti po Dolenjskem in v Ljubljanski okolici.

* **V razglasu glede oddaje bargamaških ovac** je bila v poslednji številki „Kmetovalca“ napaka. Ena ovca namreč ne stoji 15 gold., ampak 25 do 30 gold.

* **Plemenih bikov** bode letos zelo veliko mankalo ob licencevanju, ker bodo okrajna glavarstva zakon strože izvrševala. Ker družba dobi veliko vprašanj, kje bi bilo kupiti kakoga bika v deželi, pozivljemo vse tiste, ki imajo bika na prodaj, naj to objavijo med „Malimi naznanili“, kar jih i tako nič ne stoji.

* **Podružnica za faro Hrenovice** bode imela 9. aprila popoldne ob 4 uri v Hrašah občni zbor. Dnevni red je objavljen med uradnimi vestmi.

* **Pozor!** Današnji številki je priložen prospekt dobro znane, 112 let stare tvrdke Mihael Barthel & Comp. na Dunaji, ki ima svojo vrednost, kajti pri naročitvi se vzprejme na drugi strani tiskani „bon“ za 10, oziroma za 50 kr. v račun. Kdor prospekta ne shrani, ta tako rekoč 1 do 2 kroni proč zažene.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

R a z g l a s

o oddaji čistokrvnih plemenskih bikov kupljenih z državno podporo, in sicer **beljancev** (cikastih) za Gorenjsko in **muricedolcev** (sivih) za Notranjsko in Dolenjsko.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe bode meseca aprila kupil s podporo, katero je dovolilo visoko c. kr. kmetijsko ministerstvo za pospeševanje govedarstva, nekaj bikov, beljancev in muricedolcev.

Te bika bode oddajal odbor na podlogi došlih prošenj, in sicer z ozirom na potrebo čistokrvnih plemenjakov po dotičnih krajih.

Prošnje je vložiti do

15. aprila t. l.

pri glavnem odboru c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

Vsak prosilec bika mora v prošnji naznaniti, oziroma zavzeti se:

1.) da je pripravljen bika vzprejeti o pravem času na oni bližnji postaji, katera bode določena, in sicer tistega bika, katerega določi odbor;

2.) da bode poslal na račun precej, ko mu odbor naznani, da mu je bik prisojen, 10 gld., kateri zapadejo, če potem ne vzprejme odkazanega mu bika;

3.) da plača ob vzprejemu bika polovico tistih stroškov, katere je podpisani odbor imel zanj pri nakupu, in sicer odračunivši pod točko 2, omenjenih 10 gld., in

4.) da podpiše zavezno pismo, s katerim se zaveže imeti prejetega bika dve leti za pleme in, če ga iz katerega koli zadostnega vzroka z dovoljenjem podpisanega odbora proda, povrniti po 5 gld. za vsak mesec, kar ga pred časom odda.

Živinorejci, kateri bodo rabili prejetega bika čez 2 leti za pleme, in sicer najmanj 4 mesece dalje, dobodo po 20 gld. in za vsak nadaljni mesec po 5 gld. nagrade.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani dne 23. februarija 1893.

Razglas kranjskim ovčarjem.

Podpisani odbor je ukrenil tudi letos porabiti državno podporo za ovčarstvo za nakup ovnov ter bode v ta namen kupil in razdelil po deželi dobre plemene **ovne bergamaške pasme**.

Izkušnja je pokazala, da našim krajem izvrstno ugaja „**bergamaško ovčje pleme**“, imenovano tudi „**velikansko planinsko pleme**“. Prednosti tega plemena so hitra rast, velikost in teža, primerno dobra volna ter izvrstna sposobnost za pašo. Ovce tega plemena niso vsled slabih pašnikov v svoji domačiji prav nič razvajene ter so utrjene zoper vse vremenske spremembe. Od družbe vpeljani ovni izvrstno uspevajo, visoki so do enega metra ter tehtajo nekateri čez 2 stara centa. Jagnjeta od njih so v dveh mesecih bila tako velika kakor stare ovce boljšega ali istrskega plemena, imajo lepšo volno nego domače ovce, in celo majhne ovce so z največjo lahkoto skotila.

Podpisani odbor bode torej tudi letos oddajal te ovne, in sicer onim kranjskim ovčarjem, ki vložijo prošnjo, v kateri je od dotične kmetijske podružnice potrjeno, da se precéj pečajo z ovčjo rejo (navesti je število ovac), in ki se zavežejo:

- 1.) da plačajo, kadar prejmejo ovna, glavnemu odboru 10 gld.,
- 2.) da bodo vzprejetega ovna obdržali najmanj dve leti za pleme, kolikor dopušča umna ovčja reja.

Nekolkovane prošnje je vložiti do

15. aprila t. l.

pri podpisanem odboru.

Pristavek: Vsled želje večine onih ovčarjev, ki so prejeli lansko leto te ovne, pripravljen je podpisani odbor priskrbeti na račun naročnikov tudi ovce čistokrvnega bergamaškega plemena. Tisti torej, ki žele kako ovco imeti, naj to do 4. aprila t. l. semkaj sporoče ter pridenejo 5 gold. are. Ena taka ovca v Ljubljano postavljena stoji okoli 25 do 30 gold.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

Nakupovanje konj za c. in kr. vojno.

Vsled prizadevanja samostalnega konjarskega odseka c. kr. kmetijske družbe kranjske je visoko c. in kr. vojno ministerstvo odredilo z odlokom z dne 19. marcija t. l., št. 621/3, da bode uradovala meseca aprila t. l. na Kranjskem asentna komisija za remonte ter kupovala konje za c. in kr. vojno, in sicer

22. aprila dopoldne ob 9. uri v Ljubljani v živinozdravnici,
24. aprila dopoldne ob 9. uri v Kostanjevici pred občinsko pisarno in
25. aprila dopoldne ob 10. uri v Bučki „na Vrtači“.

Podpisani odsek pozivlje vse kranjske, zlasti pa dolenske konjereje, naj pripeljejo pred imenovano komisijo tiste svoje konje, ki so na prodaj ter sposobni za vojno.

Konjerejci! Podpisani odsek se je dolgo trudil, predno je dosegel ta velevažni čin visokega c. in kr. vojnega ministerstva, ki naj naredi našo konjerejo dobičkonosnejšo, a sedaj je pa na Vas ležeče, da pripeljete pred asentno komisijo obilo sposobnih konj, vsled česar se bode potem vršilo to nakupovanje redno in vsako leto ter bode potem mogoče konjerejem svoje konje bolje in lažje prodajati. Pripeljite pa svoje konje skrbno osnažene, pravilno podkovane, z ostrizenimi bicelji, z lepo uravnano grivo in ravno takim repom. Vadite zadnje dni svoje konje tudi v prepe-ljavanji, da se lepi in gosposki pokažejo pred komisijo.

Samostalni konjarski odsek c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani dne 27. marcija 1893.

Posnetek iz določil konjarstva c. kr. vojnega

Asentna komisija sme kupiti le tiste konje, od katerih je pričakovati, da bodo dosegli **vs**o sposobnost za službo v vojski, zato se je ozirati **le** na tiste konje, ki so prave rasti, v katerih teče „prava kri“ in ki so prav vzrejeni; to velja posebno za konje za ježo.

Kupljeni konj mora biti brezdvomno uže štiri leta star, a ne starši nego sedem let.

Za sposobnega konja za kavalerijo in za konja za ježo pri artileriji se plača 250 gld., za vožnjo pri artileriji sposobnega konja pa 350 gld.

V a b i l o

na občni zbor podružnice c. kr. kmetijske družbe kranjske za faro Hrenovice, kateri bode v nedeljo 9. aprila t. l. ob 4. uri popoldne v Hrašah.

Dnevni red:

- 1.) Poročilo o podružničnem delovanju.
- 2.) Blagajniško poročilo.
- 3.) Volitev zastopnika pri občnem zboru glavne družbe.
- 4.) Predavanje:
 - a) o plučni kugi pri goveji živini,
 - b) o cepljenji sadnih drevesec s praktičnimi poskusi.
- 5.) Raznoterosti.

V Hrašah dne 17. marcija 1893.

Jurij Kraigher s. r., prvomestnik.

Listnica uredništva.

Fr. G. v S. Kaj je vzrok, da so Vam uže tri teleta za vodenico poginila, tega ne moremo uganiti, ker nam ne poročate natančno, kako so teleta poprej bolela. Vodenica je nasledek druge bolezni, in sicer prihaja pri govedu največkrat od vnetice trebušne mreže, ki ima pa zopet svoj izvor v prehlajenji, grizenji, zapečenji i. t. d., katere bolezni na Krasu vsled tamošnjega krmljenja in mrzle burje prav pogostoma nastajajo.

V. C. R. v C. Pošljite nam tako napadeno mladiko svojega drevja, potem Vam bomo povedali, kateri mrčes Vam dela škodo in kako ga zatirati.

W. v D. Kako dobiti semena od detelje, pove Vam vsak kmet. — Če ima konj bolezen v rami, ne zdravite ga sami, ne prepustite ga tudi mazaču, ampak pokličite večšega živinozdravnika. — Slovenske živinozdravniške knjige so Dularjevi „Domači živinozdravniki“ (v Celovci pri družbi sv. Mohorja) in Strupijevo „Živinozdravništvo“ (v Ljubljani pri J. Blasnikovih dedičih.)

J. T. v H. B. Vrt kmetijske družbe je ograjen s Kristovim trnjem, ki ni v ta namen popolnoma za nič, zato smo morali narediti poleg žive ograje še žičasto. Za prodajalca semena Kristovega trnja ne vemo nobenega.